

SABOTAJE & L
MONTAJE

TXOKO KUTTUNAK

TURISMO GIDA

LEA-ARTIBAI, MUTRIKU
ETA BUSTURIALDEA

[2024/03]

LEA-ARTIBAI, MUTRIKU ETA BUSTURIALDEKO

HITZA

CONSERVAS
YURRITA

1867

GASTRONOMIKA

BERTAKO ARRAIN KONTSERBA TRADIZIONALEN
ZUZENeko ETA ONLINE SALMENTA

Zuzeneko salmentaren udaberriko ordutegia:
Astelehenetik-ostiralera 09:00-14:30

Online salmenta:
www.yurritagastronomika.com

sarean edota dendan erosteagatik

% 20ko deskontua

kupoi hau aurkeztuz

ZUZENeko SALMENTAN

50€tik gorako erosketetan,
urte amaiera arte erabilgarri

ONLINE SALMENTAN

50€tik gorako erosketetan
ondorengo kupoia sartuz:
HITZALAGUN

Aurkibidea

YURRITA (Mutriku)	2
MUTRIKU	4
BERRIATUA	5
MARKINA-XEMEIN	6
ETXEBARRIA	7
ZIORTZA-BOLIBAR	8
AULESTI	9
MUNITIBAR	10
LEA IBARRA	11
ISPASTER	12
MENDEXA ABENTURA	13
LEKEITIO	14
LEAKTIBAI (Mendexa)	15
ONDARROA	16-17
NABARNIZ	18
EKOETXEA (Busturia)	19
ARRATZU	20
ARROLAGUNE (Arratzu)	21
KAMIÑOKO (Murueteta)	21
AUKA BIDAIAK (Gernika-Lumo)	22
ECUADOR BIDAIAK (Gernika-Lumo)	22
BAKEAREN MUSEOA (Gernika-Lumo)	23
GAUTEGIZ ARTEAGA	24
HEMINGWAY (Sukarrieta)	25
EKOBIDEAK (Leioa)	25
BASONDO (Kortezubi)	26
GAMETXO HOTELA (Ibarrangelu)	27
OGOÑOPE SURF (Laga-Ibarrangelu)	27
IZKIRA URDAIBAI FERRYA (Mundaka-Laida-Sukarrieta)	28
EUSKAL SOUVENIRS (Gernika-Lumo)	28
URDAIBAI Basque Reserve	29
BUSTURIA	30
AMUNATEGI (Busturia)	31
ITSASMENDI (Gernika-Lumo)	31
UR URDAIBAI-UR LEKEITIO	32

Ezagutu eta sentitu gurea

Usaindu, dastatu eta sentitu. Hamaika esperientzia eskaintzen dituzte Lea-Artibaik, Mutriku eta Busturialdeak. Lasaitasuna zein abentura. Aisialdirako planik ez da falta; natur zein kultur ondare aberatsa aurkituko du bisitariak.

Kostaldean zein barrualdean, bertoko historian sakondu, paisaia liluragarrietan barrena murgildu, eta gastronomia eskaintza paregabea dastatu zenezake. Mendi-magalek besarkatuta, olatu aparretan sentitzeko txokoz beteta daude. Askotariko kirol jarduerak zein atsendaldi lasaiak nahi izanez gero, planik ez zaizu faltako. Egonaldi ahaztezinak ziurtatuta daude, eta behin hurbildu eta probatuz gero, errepikatuko duzu. Besoak zabalik hartuko zaituzte Lea-Artibaik, Mutriku eta Busturialdeak.

**TXOKO
KUTTUNAK**
TURISMO GIDA
[2024/03]

Bizkaia
Foru Aldundia
diputación foral

Argitalpen honek Bizkaiko Foru Aldundiaren laguntza jaso du.

Argitaratzailea: **Lea-Artibaialdeko Hedabideak**

Lege gordailua: **BI-2906-03** · ISSN: **2173-7118**

Helbidea: **Arretxinaga Etorb., 1 · MARKINA-XEMEIN · 94-684 44 36**

Webgunek: **www.busturialdea.hitza.eus**

www.lea-artibaiaetamutriku.hitza.eus

Testuak eta publizitatea: **Lea-Artibai, Mutriku eta Busturialdeko HITZA**

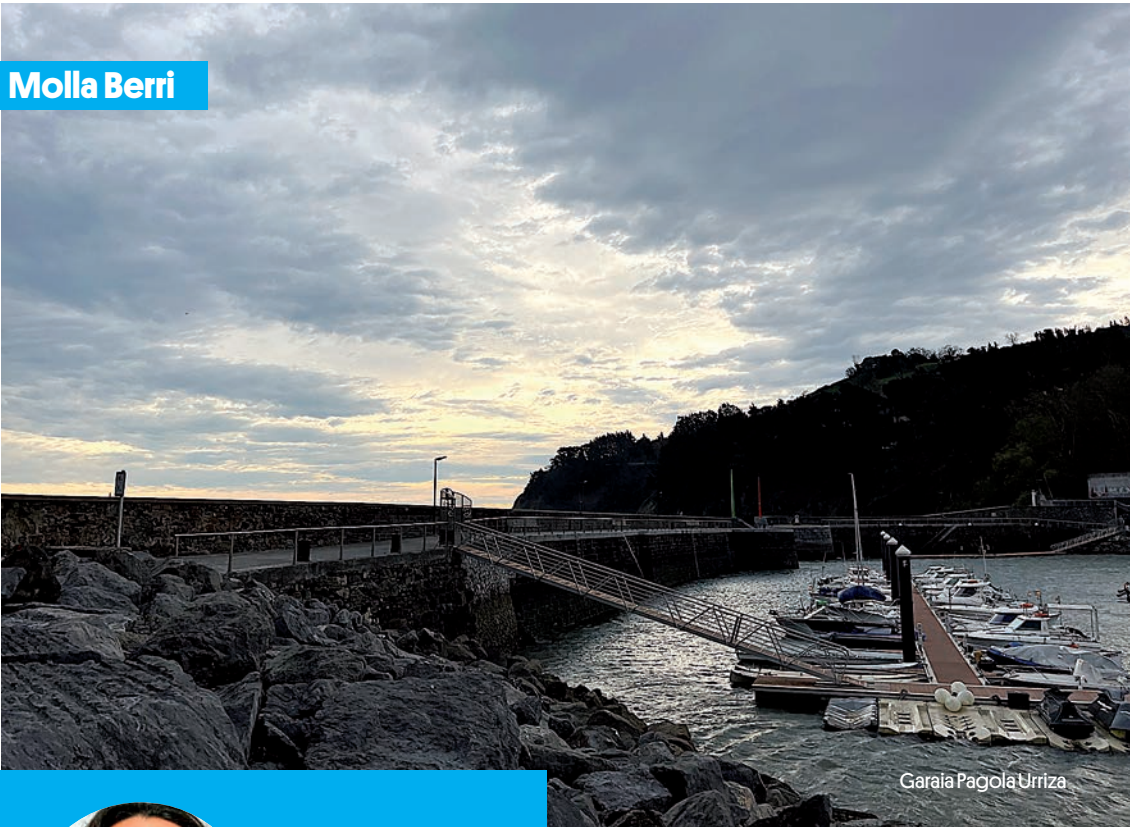
bai
euskara

HITZA

Mutriku

Molla Berri

Garala Pagola Urriza

**Eneritz
Lizardi Azpiazu**
(Pilotaria)

«Mollara heldu eta ikusten dena zirrara eragitekoa da»

Erraza da Eneritz Lizardi Azpiazurentzat Mutriku bazer kuttun bat aukeratzea. Abestiak Gipuzkoako txoko txiki bat modura izendatzeko duen herrian badago beste guztien gaitetik nabarmentzen den leku bat pilotariaren usuez. Toki hori Molla Berri da.

Umetako oroitzapenak gogora ekartzen dizkio Lizardiri Molla Berrik, familiarekin egiten zituen egun pasa gozoak. Gurasoek bertara eramaten zuten udako egun luzeetan, jendetzarengandik ihesi, igerilekuan eta hondartzan baino pertsona gutxiago elkartzen zirelako, eta lehengusu-lehengusine-

kin jolasten emandako denboraren gogorapen ederra betiko gorde du.

Estresarentzako ihesbide

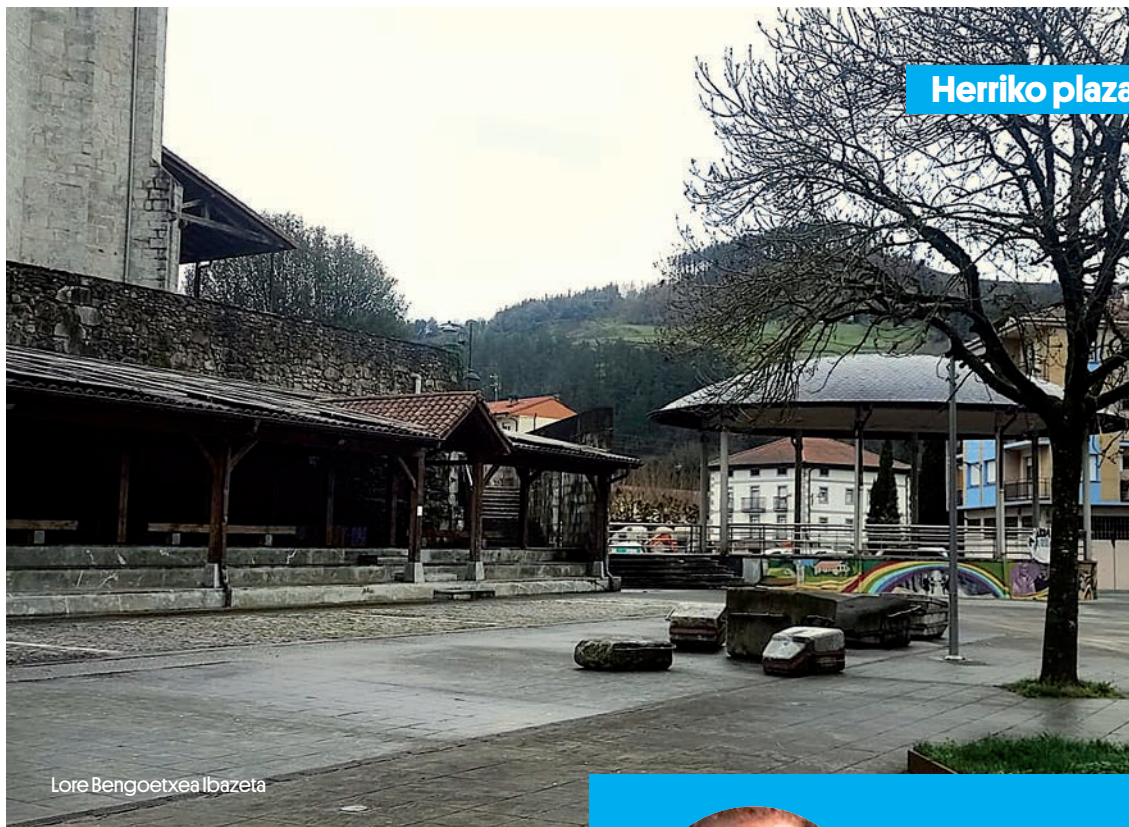
Herrigunetik hurbil dauka bihotzeko toki, etxetik hamar minutura. Arrazoi horregatik, askotan josten du bertara. «Aldendu barik, arazoengandik urruntzeko era ematen dizu. Sarri joaten naiz hara lasaitasun bila, liburu bat eskuan dudala», adierazi du. Dela pilota denboraldian, dela ikasketa garaian, sosegua eragiten dio, bai handik herria ikus-teak babes sentsazioa ematen diolako, bai, itsasoa pare-parean edukita, behin baino gehiagotan izan duelako estresarentzako ihesbide, eta ziur dago berari modura kanpotik datozenei ere efektu bera eragiten diela. «Bisitariak kale estu eta aldapatsuetan behera jaisten direnean, mollara heltzen dira, eta ikusten dutena zirrara eragitekoa da, herria osotasunean ageri delako bertatik, plano orokor batean, eta, gainera, itsasoa begi bistan».

GEOPARKEA

TURISMO BULEGOA:
Txurruka Plaza, z/g • 943-60 33 78
turismo@mutriku.net
www.mutriku.eus

Berriatua

Lore Bengoetxea Ibazeta

Haurtzaroko oroitzapen ederrekin lotzen du Jagoba Arrasate Osasunako futbol entrenatzaileak Berriatuko herriko plaza. Horixe da beretzat herriko tokirik kuttunena. «Plazan ordu piloa pasatzen genuen umetan eta gaztetan. Denetarik egiten genuen bertan: futbolearen eta palan aritzen ginen, edo platano zuhaitzaren azpiko proba harrietan jarri eta kontu kontarri ibiltzen ginen. Hantxe ematen genuen eguna».

Sakelekorik gabeko garaia zen; haren premiari nabaritu ere ez. «Bakoitza bere etxetik jaisten zen plazara, eta han batzen ginen, elkarri telefonoz deitu beharrik gabe. Beharbada norbere lagunik ez zegoen, baina jakiten genuen jendea topatuko genuela, batzuk zaharragoak, beste batzuk gazteagoak, eta hor zoriontsu izango zinela», aipatu du Osasunakoak. Finean, haren ustez, neurria gakoa da. «Herri txikia izatean, beti eduki izan du aberastasun hori, alegia, belaunaldi desberdinetako jendea bertan elkartzea eta denek denekin konektatzea».

Jokoa ematen duen lekua

Herrira bueltatzen denean, oraindik ere bilatzen dio xarma herriko plazari. «Nahiz eta denborak aldatu diren, eta gaur egun beste elkarleku batzuk egon, era batera edo bestera, bertatik pasatzen jarraitzen dugu. Frontoia eta probalekua bertan dau-

**Jagoba
Arrasate Elustondo**
[Futbol
entrenatzailea]

**«Bagenekien plazan
jendea topatuko
genuela eta zoriontsu
izango ginela»**

de, eta horrek joko asko ematen du. Gainera, instalakuntzak hobetu egin dira, eta kontzertuak emateko espazio bat atondu». Eta dio oraindik herriaren bilgune izaten jarraitzen duela, «adibidez, bizikleta eta mendi martxetan».

**BERRIATUA
ELIZATEKO
UDALA**

Herriko plaza, 1
94-613 70 30
Faxa: 94-613 70 27
udala@berriatua.org
www.berriatua.org

Txepetxabixe

Aintzane Gandiaga Gandiaga

**Aintzane
Gandiaga
Gandiaga**
[Kultur
dinamizatzailea]

**«Eskualdeko balkoi
baten modukoa da:
kontenplazio leku bat»**

Lasaitasuna, natura, historia, artea eta oroitzapen politikak. Horretxek denak batzen ditu, bai Txepetxabixe, bai bertarainoko bideak eta inguruak, Aintzane Gandiaga Gandiaga kultur dinamizatzailearen iritziz.

Arluzebide, Txepetxabixe modura ere ezaguna, Santa Eufemi ostean dago, hau da, Bedartzandi atzean. «Bista oso politak daude bertatik. Inguruko mendi piloak ikusten dira, kostalde gutzia eta itsasoa. Eskualdeko balkoi baten modukoa da: kontenplazio leku bat». Hala dio Gandiagak. Harrobia izandakoa, marmola ateratzen zen bertatik, eta us-

tiatzeari utzi zitzaionean, Mikel Lertxundi Berriatuko eskultoreak interbentzio artistikoa egin zuen berak erabili ohi dituen elementuekin, alegia, harria, egurra eta burdinarekin.

Pinuaren ordez, bertoko zuhaitzak

Lekua bera ez ezik, bertarako bidea ere oso polita da Gandiagaren esanetan. «Herri basotik zoaz, eta pinua utzi eta bertoko zuhaitzak bistaratzen dira, hain zuzen, artadi kantauriarra eta pagadia. Lasaitasuna ematen du, eta jende gutxi ibiltzen denez, bakea ez da eteten», nabarmendu du.

Umearoarekin ere lotzen du ingurua. Izan ere, haurra zelarik, herriko aisialdi taldearekin eta Alpiño mendi taldearekin irteerak egin ohi zituzten inguru horretara, hots, Txepetxabixera zein herribasora, Gabarora, Gabaroko simara, kobara eta Aristiederrera. «Etxetik gertu-gertu egon arren, leku horiek ez nituen ezagutzen, eta ordutik neure babesleku edo leku kuttunen zerrendan dauzkat».

markina-xemein
udala

**MARKINA-
XEMEINGO
UDALA**

Goikoportala, 3 · 94-616 74 54

WhatsApp: 688 84 49 95

udala@markina-xemein.eus

www.markina-xemein.eus

www.markinaxemeinturismoa.eus

Etxebarria

Antsotegi Hotela

Antsotegi Hotela

Antsotegiko burdinolaz maitemindurik eta balioan jarrita, orain dela hogeit hamar urte Emilio Hernando eta Kata Etxebarriak hotela ireki zuten. Semeak ametsean batuta, proiektuaren bilakaeraren protagonista izan dira.

Antsotegiren xarma zaindu eta burdinolaren historia bezeroei transmititzearekin bat, inguruon aberastasun naturalean jarri dute arreta urte haue- tan. Izan ere, Hernando-Etxebarria sendiaren bizi- penak beti egon izan dira mendiarekin lotuta, eta gurasoengandik jasotako pasio hori ogibide bihurtu dute semeek hotelaren baitan. Era horretara, egun, ostatu eta jatetxe zerbitzuaz gain —0 kilometro filo- sofiaekin bat eginda, eta gustu oro eta euskal gas- tronomia ardatz hartuta, eguneko menua eta karta opatzen dituzte egunero—, eskaintza zabala dute —Bizkaian hotel bakarra da turismo aktiboko en- presa daukana: Leaktibai — esaterako, espeleolo- gia, puenting, eskalada, uretako jarduerak eta uda- lekuak. Laster bizikleta elektrikoa alokatzeko era ere egongo da. Horrenbestez, eskualde osoa ezagu- tzeko aukera daukate Antsotegiko bezeroek.

Egindako lanaren fruitu

Urtemuga borobilean, Gontzal Hernando aurrera begira jarri da, orain arteko ibilbideari begirik ken- du gabe. «Nortzuk garen beti gogoan hartuta, oso

**Gontzal
Hernando
Etxebarria**
(Antsotegi Hotela)

«Ez gara tontorrera heldu, eta ostean jaitsi egin behar gara, baina bidea topatu dugu»

harro gaude proiektuarekin; momentu oso onean gaude, eta ondo kokatuta; hori bai: lanaren fruitu da. Oraindik ez dugu beharra amaitu, ez gara tontorrera heldu, eta ostean jaitsi egin behar da, ze men- dia etxean amaitzen da; baina bidea topatu dugu».

**ETXEBARRIKO
UDALA**

Peñanekua plaza, 1
94-616 64 32
www.etxebarria.biz

Ziortza-Bolibar

Arta auzoko San Pedro basiliza

Leire Agirre Sexmilo

**Leire
Agirre Sexmilo**
[Irakaslea]

**«Pinu asko kendu dira,
eta zelai asko egin; horri
esker, nire toki kuttuna
oraindik kuttunago da»**

Arta auzoko San Pedro basilizak eta hango ikuspegiak bakea ematen du Leire Agirre Sexmiloren esanetan, eta etxetik gertu egonik, haraxe joan ohi da lasaitasun bila. Huraxe du toki kuttun.

Agirre donostiarra da, eta bere bikotea ere ez da ziortza-bolibartarra. Biak artzain eskolan ibilita, baserri bila hasi ziren, eta Ziortza-Bolibarko Arta auzune ederrean aurkitu zuten begikoa. Bertan sustraiak bota eta familia osatu dute. Eta hala, hamairu urte igaro dira Lea-Artibaiko herria bizileku aukeratu zutenetik.

Onartzen du etorri berri zirelarik inguruetan horrenbeste pinu ikusteak atzerakada eragin ziola, baina dio ordutik hona ingurua asko aldatu dela. «Pinu asko kendu dira, eta zelai asko egin. Horri esker, nire toki kuttuna oraindik kuttunago bihurtu da», adierazi du Agirrek.

XV. mendeko basiliza

Gaur egun, Artako San Pedro basiliza buelta pinurik gabe dago, haritzek eta pagoz josita, eta ikuspegi ederrez gozatzeko aukera ematen du. «Oso lasaia da, inor ez da egoten eta sekulako bistak daude». Pandemia garaian oso lagungarri egin zitzaion parajea. «Irtenbide ederra izan zen guretzat garai haietan, eta etxetik erraz heltzen da bertara», dio.

San Pedro basiliza Arta auzoko muino txiki batean dago. XV. mendekoa da, eta Eusko Jaurlaritzak ondare izendatua du. Ekainaren 29an erromeria egiten da. Auzoa bera XI. mendetik gurtza lekua izan da.

**ZIORTZA-
BOLIBARKO
UDALA**

Domingo Ugartetxea, 3
94-616 57 27
udala@ziortza-bolibar.com
www.ziortza-bolibar.eus
www.simonbolivarmuseoa.com

Aulesti

June Prieto Diego

June Prieto Diegok sei urte daramatza Aulestin bizitzen. Dio hasieran leku batzuk deskubritu zituela, eta denbora pasatu ahala beste batzuk begiztatzten joan zaizkiola, argazkian ateratzeko modukoak asko, berak horrelakoetan argazki makina etxean uzten badu ere.

Barakaldotik etorri berri, Madalenako ermita ezagutu zuen lehenbizi, Urriolara bidean; baita bidetarra ere. «Urteak igaro ahala, ibiltzen eta urrunago heltzen joan naiz, eta Aulestitik irten gabe noraino hel zaitezkeen ikusteak oraindik ere harritzen nau», adierazi du.

Heria ezagutuaz aurkitu du, adibidez, Urriolako auzotik Muxoko aldapara bidean dagoen erreka bidea —hortik joaten da Motrollora, Munitibarrera eta hainbat lekutara—. Horixe da Prietoren leku kuttuna. Leku horrek sorrarazten dion sentsazioa deskribatu du: «Hainbat zuhaitz mota daude bide-tik gertu, eta basoan modura zaude. Gainera, paisaia aldakorra da, urtaroaren arabera, eta horrek are erakargarriago egiten du».

Argazkizaleentzat aproposa

Argazkilaria izanik, mezua bidali die kideei, alegia, Aulestin nondik nora ibili daitezkeen. «Aulesti oso fotogenikoa da: Santa Eufemiko ermitan argazki eder-ederrak atera ahal dira, goizetan behelaino-

Muxoko aldaparako erreka bidea

June Prieto Diego
(AEKko irakaslea eta argazkilaria)

«Basoan modura zaude; gainera, paisaia aldakorra da, urtaroaren arabera»

pean ere eder ageri da, eta edozein puntu altutik, ikusgarri eta polit». Bere toki kuttuna ere erakargarri izan daiteke argazkilarientzat, ur jausiak daudela. «Ni neu, ostera, argazkiak ateratzera baino, naturaz gozatzera joaten naiz leku horretara».

AULESTIKO UDALA

Donibane enparantza, 1
94-627 90 06
idazkaria@aulesti.eus
www.aulesti.eus

Gerrikaitzeko Santa Luziako ermita

Ainhoa Lauzurika Aranburu

**Ainhoa
Lauzurika Aranburu**
(Liburuzaina)

«Gerrikak nabarmentzeko moduko ermita dauka: Santa Luzia»

Beti egin zaio erakargarri Ainhoa Lauzurika Bajangiztarrari Munitibarko Gerrika auzoa, batetik, hangoa zuelako amona, izatez, eta bestetik, haren edertasunarengatik. Munitibarrera doazenei hura bisitatzea gomendatzen die liburuzainak, batez ere Santa Luzia ermita, eta haren inguruko kondairak entzutea.

«Gerrika alturan dago, oso polita da, eta nabarmentzeko moduko ermita bat dauka: Santa Luzia. Bizkaiko zaharrenetakoa —X. mendearen aurrekoa da—, hasieran eliza izan zen, eta berarekin lotuta kondaira batzuk daude», azaldu du.

Hain zuzen, haietako bat 1920. urtean Jose Migel Barandiaran antropologo ataundarrak bildu zuen. «Kondairan jaso zen kristauen eta jentilen artean liskarrak egon zirela, biek nahi izan zutelako elizaz jabetu».

Ziortzaren sorrerarekin lotuta

Beste kondaira batek dio Bizkaiko jauntxoak Santa Luzian meza entzuten ari zirela, arrano batek hileritik buruhezur bat hartu eta gaur egun Ziortzako monasterioa dagoen lekuan erortzen utzi zuela.

«Esaten da baseritarrek euren soberakinak al-darearen alboko siloan ezkututzen zituztela, jauntxoaren presioari ihes egiteko. Horrek esan nahi du eliza auzokoen jabetzakoa zela», azpimarratu du. Lauzurikaren ustez, beste gauza bat ere badu go-goan izateko modukoa: kanpaia egiteko laba bertan barruan dago. «Pentsatu behar dugu X. mendean kanpaiak markatuko zuela noiz lan egin, noiz atsedean hartu eta noiz otoitz egin».

Herriko plaza, 6
94-616 40 07
idazkaritza@munitibar.org
www.munitibar.org

lea

ingenio & natura

ibilbidea

GR 38 ARDO eta
ARRAINAREN IBILBIDEA

www.leaibarra.eus

Elexalde, 1 - 48289 GIZABURUAGA | tf. 94-684 29 82 | leaibarra@bizkaia.org
Administrazioa: 94-684 29 82 • Ongizatea: 94-684 29 63 • Garapena: 94-684 44 23

Ispaster

Ogellako hondartza

Erlantz Garai Olaeta

**Erlantz
Garai Olaeta**
[Irakaslea]

«Ogella nire bizitzako etapa guztietan egon da, eta uste dut horrela izaten jarraituko duela»

Zalantza izpirik ez dauka Erlantz Garai Olaetak: Ogellako hondartza da Ispasterko lekurik politena, baita inguruetakoa ere. Bere ihesbidea dela dio, eta argazkiak ateratzeko leku aproposa.

Umetatik eduki du Ogellara joateko ohitura. «Leku basatiagoa zen orduan, eta baso bidetik joaten ginen, arrainetan ibiltzera», gogoratu du. Gerrogo, irisgarri egin zuten, eta mahaiak jarri moka-dua jan eta solasaldietarako. Hain zuzen, gaztetan askotan joaten ziren lagunak bertara egunpasa, bazkari eta guzti, mahaiak zeudela aprobetxatuta.

Egunsenti ederrak ikus daitezke hondartzan. «Lehen, parrandatik bueltan joaten ginen ikuskizunaz gozatzeri; eta gaur egun, ohetik goiz-goiz jai-kita, argazkiak ateratzeko». Izan ere, argazkizalea da Garai, eta dio momentu horretan ez duela parekorik. Gainera, Ogella sekula ez omen da berdina. «Batzuetan, urak hondarra ekartzen du, besteetan eraman; bat-batean haitzak berde ipintzen dira, hurrengoan ez; eta eguzkia ere ez da beti ez leku beretik irteten, ez sartzen», adierazi du ispasterarrak.

Erlojuari begiratu gabe

Astean birritan joaten da menditik korrika egin ostean, besterik gabe bertan egon eta lasaitzera; beste batzuetan argazki makina eta guzti, erlojuari begiratu gabe; eta seme-alabekin udaro, kanaleko hondartza barean jolastera edo putzuetan arrainak harrrapatzeri. «Ogella neure bizitzako etapa guztietan egon da, eta nik uste dut horrela izaten jarraituko duela», dio.

ISPASTERKO UDALA

Elexalde auzoa, 9-1. solairua
94-684 40 25 / 94-684 29 99
Faxa: 94-624 34 70
udala@ispaster.eus
www.ispaster.eus

mendexa
ABENTURA PARK

ABENTURA PARKEA ETA TIROLINAK
Guztion neurriko zirkuituak

**6 ZIRKUITU, 23 TIROLINA,
78 ERRONKA ZUHAITZ ARTEAN!**

www.mendexapark.com

Tel. 688856283

info@mendexapark.com

MEDEXAKO UDALA

Lekeitio

Lekeitiar Lagunkoien Lorategia

Lore Bengoetxea Ibazeta

**Marisol
Oliban Garcia**
[Lorezalea]

«Ondo egiten dit Santa Katalina itsasargiak; bai lekuak, bai lorategiak»

Lorezaletasunak bultzatuta eta hango tabernariaren proposamenari kasu eginez hasi zen lorategia atontzen Marisol Oliban Garcia, Lekeitioko Santa Katalina itsasargian. Lekuarekin maiteminduta, oraindik eta toki kuttunagoa bihurtu da harrezkero.

Lekeitiar Lagunkoien Lorategia izendatu zuten iaz, eta plaka baten bidez identifikatu. Margarita, begonia, azeri-buztan eta beste hainbat motatako loreek ematen diote kolorea txokoari. «Batzuen izenik ez dakigu. Horiei *lekitxarra* deitzen diegu, eta kitto!», esan du Olibanek.

Lehendik ere gustatzen zitzaion Santa Katalina Olibani, ez dago alferrik leku pribilegiatu batean, itsaso zabala aurrean duela. «Hona etorri, itsasoa ikusi eta erlaxatzea, dena da bat. Ondo egiten dit bai lekuak berak, bai lorategiak. Jendeak esaten dit lan handia hartzen dudala, baina aitzurrari eraginda, baketan egoten naiz, eta haserre guztiak joaten zaizkit», azaldu du.

Plazer partekatua

Ez da, dirudienez, lekuaren efektu positiboa jasotzen duen bakarra, lanerako talde bat batu zaio eta. Batek baino gehiagok aitortu die orain atsegin ematen diela itsasargira joateak. Alegia, loreak zainduta, loreak jasotzen dituzte bueltan. Eta horrek alaitu egiten ditu.

Ia egunero batzen dira Lekeitiar Lagunkoien Lorategian Oliban eta lagunak, eta poza sentitzen dute hura zaindu, noizean behin kimu berriak sartu eta baratzea edertzen ikusita.

 lekeitioturismo.eus

TURISMO BULEGOA
Santa Elena Etorbidea, 2 • 94-684 40 17
turismo@lekeitio.eus

TURISMO AKTIBO
JASANGARRIA

MENDEXA

Karraspio

LEAKTIBAI

LEA ARTIBAI ABENTURA

MENDEXAKO UDALA

WWW.LEAKTIBAI.EUS

leaktibai@gmail.com

688 826 797

PUENTING

ARROILEN
JAITSIERA

TIROLINAK

ESKALADA

ESPELEOLOGIA

SURF

BIG SUP

MENDI-IBILIAK

GYMKANA

TAILERRAK

COASTERING

STAND UP
PADDLE

Kamiñazpiko muralak

Ion Iñaki Artetxe Egaña
[Kultura zinegotzia]

«Artistek herria ezagutzen dute lehenengo, eta ostean, zer islatu aukeratu»

Ondarroako Kamiñazpi auzoa aire libreko museo bilakatzen ari da, auzoaren beraren zein herriaren erakusleihen. Horma beteko hiru mural egin dira etxe-aurre banatan, eta nazioarte mailako aintzatespenari esker, interes turistikokoak bilakatu dira.

2022an Murales Lianen proposamenari erantzunez jarri zuen udalak martxan aire libreko museoaren proiektua. Artistak *Saregileak* lana egin zuen Kamiñazpi 33.eko fatxadan, eta urte hartako munduko hirugarren muralik onena izendatu zuen *Street Art Cities* atariak. Hurrengo urtean, beste bi artis-

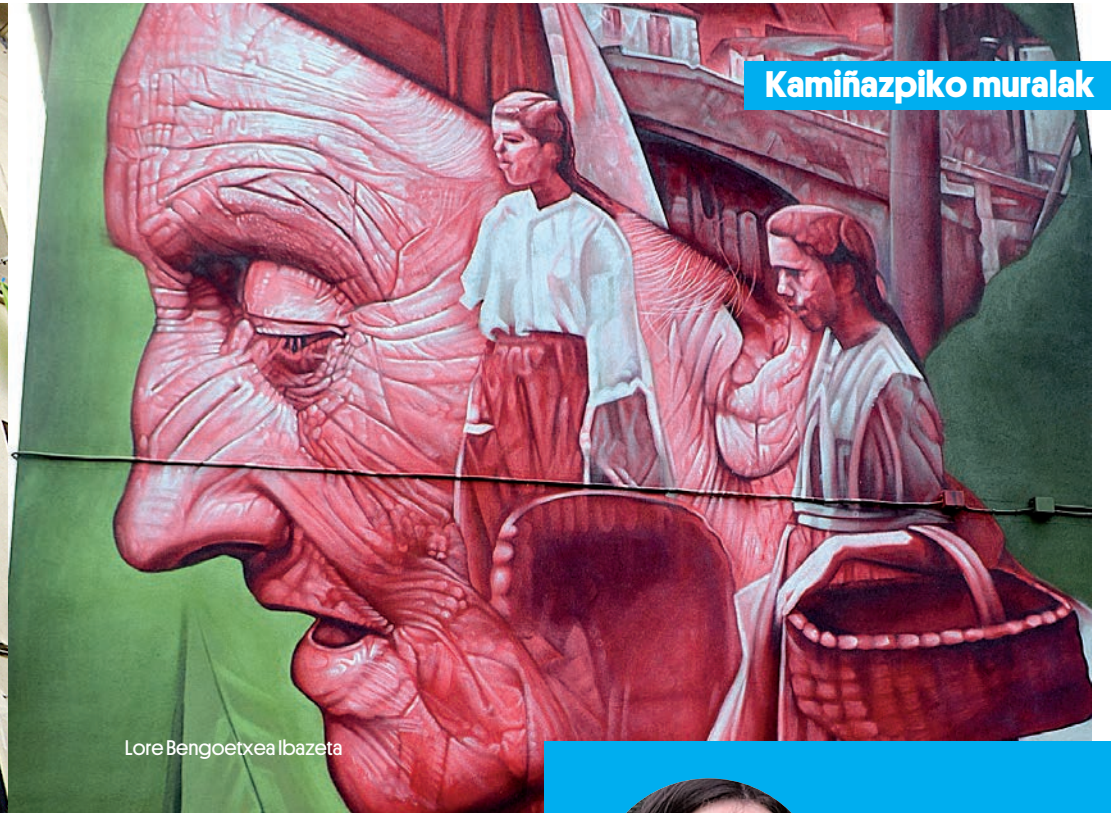
ta aukeratu zituzten. Horretarako, baldintza bakarra jarri zuen udalak: gutxienez bietako bat emakumea izan behar zela. Abiapuntu horretatik, beste bi egile aukeratu zituzten: Djoels flandiarrak *Gabriel* egin zuen; eta Matias Mata edo Sabotajeal montaje kanariarrak *Memoriaren erraiak*. Djoelsen lana mundu guztiko zortzi onenen barruan geratu zen, eta Sabotajeal montajeren beharrak eragin sozialaren sari nagusia lortu zuen.

Egonaldi artistikoa

Ion Iñaki Artetxe Ondarroako Udaleko kulturburuak ekimen horrekin lortu nahi dena azaldu du: «Artea kalean ipinita, auzoari zerbait eskaini eta herritarren bizitza atseginagoa izatea bilatzen dugu». Sormen prozesua ez da ohikoa izaten. Izan ere, 15 eguneko egonaldi artistikoen bidez sortzen dira lanak. «Artistek herria ezagutzen dute lehenengo; eta bertan jasotzen dutenarekin eta askatasun gutziarekin aukeratzeko dute zer islatu paretetan».

Udala pozik dago emaitzekin. «Nabarmen txikia da hirurak daudela itsasoarekin lotuta: itsasoaren eta lehorraren arteko harremana adierazten dute, eta hiruretatik bik azaltzen dute emakumeen izatea edo parte-hartzea Ondarroan». Bizitza luzea aurreikusten dio proiektuari: «Auzoak erantzuten badu, jarraituko dugu».

Kamiñazpiko muralak

Esti Arriaga Garetxana
[Turismo bulegoko teknikaria]

«Jende asko doa Kamiñazpira, muralak turismo kulturalaren kontsumogai direlako»

Kamiñazpi arrantzale auzoaren sorrerako urteetan, bizilagunen ekimenak egin zuen posible azpiegitura eta zerbitzuez hornitzea; eta, gaur egun muralen erakusleihen bihurturik, ikusleak erakartzen hasi da.

Auzoko etxebizitza bloke bakoitzak bi horma dauzka, aproposak muralak margotzeko. Haietako hiruretan daude muralok, elkarrengandik hurbil, hots, 31, 33 eta 35. zenbakietan; herrian sartuaz batera. «Sarien oihartzunarekin jende ugari joaten da bertaraino, turismo kulturalaren kontsumogai bilakatu direlako», esan du Esti Arriaga Garetxana Ondarroako turismo bulegoko teknikariak.

Ondarroa, muralen agertoki

Lian muralgilearen lana izan zen Kamiñazpiko aire libreko museoaren lehen lana. Aurretik, egileak beste hiru lan ere eginak ditu herrian, hots, Zaldupeko zubi azpian, portuan eta Musika Plazan, eta hainbat egileren beharrak ere badaude ikusgai han-hemenka, besteak beste, Berdura Plazaren sarreran eta atzean, Kanttoipen —Bitxore Laka artistaren omenez—, Zaldupeko zubi azpian —Txirrimorraskirena—, Gaztetxean eta Antiguako Ama Elkartean.

Kamiñazpi ibilbide bukaerarako uztea gomendatzen du, auzoa herriaren mutur batean dagoelako. «Dena dela, oinez egiteko gogoz etorri badira,

Errege bidea eginez —Saturraran hondartzatik Berriatuara— Alleriko padurara heldu eta aukera egongo litzateke edo muralak ikustera joateko edo Berriatuara jarraitzeko», adierazi du Arriagak.

ONDARROAKO UDALA

TURISMO BULEGOA - 94-683 19 51
Erribera, 9 (Kofradia Zaharra)
turismobulegoa@ondarroa.eus
• www.ondarroa.eus
• www.udalbarriak.eus

Nabarniz

Airo

Nabarnizko Udala

**Oihana
Goiriena Foruria**
[Administraria]

**«Airora joatean,
bista, entzumena
eta usaimena
akbitatzen dira»**

Galarregi eta Ilunzar mendien artean, Airoko pagadi ederra dago, eta haren parean, Airo baserria zena. «Ni izatez gernikarra naizen arren, familia Nabarnizkoa daukat, eta umetan lehengusu-lehengusinekin Airora joaten ginen asteburuetan. Baserrian sartu ahal ginen, ordurako bertan behera utzita zegoen eta. Hark gordeta zuena ikustea gustatzen zitzaigun. Dela sukaldea, dela beheko sua, barrua ikusgarria zen guretzat», adierazi du.

Gaur egun bizitoki du aitona-amonen baserria, eta inguru guztia du maite: udaberrian arbolak lo-

ran ikustea; udazkenean masustak batzea, eta neguan elurretan ibiltzea. Hori bai: Airo baserria kanpotik baino ezin dute ikusi. «Ezin da bertaraino heldu, sasiz josita dagoelako eta teilatua jausita, baina alboko bidetik ikusi daiteke», azaldu du.

Zentzumenak adi

Uruburu atzeko bidea hartuta Kurtziaganera igo — Ikazurietako antzinako bide kaltzadatik, PR-BI 174 bidearen parte —, eta Airora heltzen da. «Neguan, euri asko egiten duenean, erreka etortzen da Kurtziaganatik bide kaltzadan behera, Uruburu ondolik Itzako errekatxora. Katiuskak jantzita hortik paseatzea esperientzia oso polita izaten da bideak erreka dakarrenean», ohartarazi du. Hortaz, bete-beteko bizipena izan dadin, zentzumenak adi jaretzea gomendatu du. «Bertara joatean, bista, entzumena eta usaimena aktibatzen dira. Urte sasoiaren arabera, usain batzuk usaintzen dira, eta kolore batzuk ageri; eta beste batean, beste batzuk».

**NABARNIZKO
UDALA**

Elexalde auzoa, 2
94-625 50 77
Faxa: 94-625 65 12
udala@nabarniz.eus
www.nabarniz.eus

Ekoetxea

Euskadiko Ingurumen Zentroyen Sarea

Zatoz **Ekoetxea Urdaibai** zentrorra eta modu jasangarriagoan bizitzen lagunduko dizuten **esperientziekin** goza ezazu!

Kontsultatu
gure agenda
hemen

Madariaga Dorretxea
San Bartolome, 35
48350 Busturia (Bizkaia)

Tlf: 94 687 04 02
www.ekoetxea.eus
info.urdaibai@ekoetxea.eus

Arratzu

Biosferaren erdian

Ane Maruri Aransolo

**Salvador
Erleaga Abaitua**
[Piratak Herri kirolak
elkartekoa]

**«Dena da ikusgarri
hemen: osotasunean
dut kuttun herria»**

Arratzu aukerez gainezka ageri zaio bisitariari. Hala dio Salvador Erleaga Abaitua mendatar arratzuartzuak. «Dena da ikusgarri hemen: osotasunean dut kuttun herria», dio, miwesmenez.

Pirata Herri kirol elkarteko kideari kolpera datzio herriko leku maiteak. Bere esanetan, Artzubi zubi erromatarra, frontoia eta parkea dira puntu erakargarri batzuk, baina ez bakarrak. Dio Arratzu ezagutzeaz bat, bisitariak naturaren babesean ariketa egiteaz gozatu ahalko dutela, adibidez, bidegorri eta mendi ibilbideak lagun.

Herri kirolaren altxorra gorde du Arratzuk: hain zuzen ere, Salvador Erleagaren etxe aurrea. Huraxe ere bada Erleagarentzat txoko berezi; beretzat ezetik, baita hainbatentzat ere, hantxe egiten baitituzte herri kirol ikuskizunak zein haietarako entrenamenduak. Badira hamabost urte ezerezetik herri kirol elkarte bat sortu zutena, eta herririk herriko erakustaldietarako prestakuntzak mendatarren etxe inguruan egin ohi dituzte.

Biosferaren erdian

Urdaibaiko Biosfera Erreserbaren bihotzean dago Arratzu, eta ederto uztartzen ditu landa izaera, paisaia naturala eta ondare historiko eta kulturala. Arrazoi horregatik, plan biribila egin ahal du Busturialdeko herri horretara doanak, Erleagaren ustez. Paisaia natural horren baitan hainbat puntu ikusgarri daude, esaterako, Arrolako mugarrria, non arratzuarrek, mendatarrek eta nabarniztarrek bat egiten duten.

ARRATZUKO UDALA

Loiola auzoa, 2
94-625 68 84
udala.arratzu@bizkaia.org
www.artzatu.eus
www.turismoarratzu.eus

ARROLAKO OPPIDUM-AREN INTERPRETAZIO ZENTROA

ARROLAKO
OPPIDUM-AREN
INTERPRETAZIO
ZENTROA

IGANDE GUZTIETAN ZABALIK
10:00-14:00 ARRATZU
Sarrera doan

MARTXOAK
31
igandea

MAIATZAK
19
igandea

BISITA GIDATU BEREZIA OINEZ
ARROLAKO OPPIDUM-ERA

9:00h ARRATZU
PREZIOA: 15€

AURRETIZKO ERRESERBA
634 243 762

Kamiñoka

erretegia • jatetxea

Gernika-Bermeo errepidea
94-625 51 46 MURUETA
kaminokomotxo.com

Urdaibai bihotzean kokatuta dago Kamiñoko jatetxea. 2012an Motxok eta bere talde profesionalak ireki zituzten berriro jatetxeko ateak. Haragietan, arrainetan eta euskal sukaldaritzan tradizionalen espezializatuta gaude. Lau jangela zabal ditugu 700 lagunentzako lekuarekin.

CIE: 2260

auka bidaiak

Fray Martín de Murua, 29
GERNIKA-LUMO
94-625 74 14 · 688 68 63 45
auka@auka.eu

www.gernika.viajesecuador.com

VIAJES
ECUADOR
BIDAIAK

Viajes ECUADOR Bidaiak
8 de Enero, 7 · Gernika-Lumo
94-625 42 39 · 626 25 91 26
gernika.ve@viajesecuador.net

Zatoz Gernikako Bakearen Museora!

Bakeaz, Giza Eskubideetaz eta Gernikako bonbardaketaz arituko gara. Bizirik irten zirenek beraien bizipenak kontatuko dizkigute. Gaur egungo egoera ulertzeko ezinbestekoa.

**MARTXOTIK
URRIRA**

Astelehenak
eta igandeak:
10:00-14:30

Asteartetik
larunbatera:
10:00-19:00

Larunbat
arratsalde
guztietan,
sarrera doan.

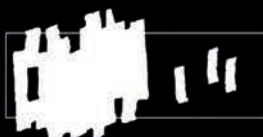
Antolatzailea / Komitatuak / Josu Chueca Intxusta

Laguntzaileak /

2024 / 02 / 15 - 2024 / 05 / 12

GURS

“GERNIKA BERRI” REN AMETS ZAPUZTUA

Gernikako Bakearen Museoa Fundazioa
Fundación Museo De La Paz De Gernika

Foru plaza,1. Gernika-Lumo
94 627 02 13 / museoa@gernika-lumo.net

www.museodelapaz.org

Gauegiz Arteaga

Parkea

Alex Uriarte Atxikallende

**Jose Angel
Aberasturi
Olabariaga**
[Udaletxeko
langilea]

**«Edozein gustura
egoteko moduko
txokoak daude
parkean»**

Bizitzaren agertoki da Gauegiz Arteagako parkea; herriaren bilgune eta naturarekin eta besteekin elkartu nahi dutenen erakarri. Jose Angel Aberasturi Olabariaga arteagarraren ustez, dena biltzen du bi hektareatan, eta dudarik ez dauka horixe duela berak toki kuttun.

«Edozein gustura egoteko moduko txokoak daude parkean, han-hemenka, inguru lasaian eta trafikotik urruti», dio. Aktibitate fisikoa gustuko dutenek, adibidez, zaletasun hori asetzeko aukera batekin baino gehiagorekin egingo dute topo. Hain

zuzen ere, helburu horrekin jarrita daude skate parkea, tirolina eta gimnasia aparailuak. Horrez gain, oinez inguruaz erabat gozatzeko era ematen dute gaztelu alboko pasealekuak —300 metro ingurukoa— zein Gernikarainoko joan-etorriko zirkuituak —bost kilometrokoa—.

Liburuen etxola

Zuhaitzek ere arreta ematen diote. 150 bat arbola daude, haritz, arte eta gereziendoak batuta, eta askok probesten dute haien gerizpea liburu bat irakurtzen duten bitartean, nork berea edo parkean bertan hartutakoa. Izan ere, etxola bat propio jarri dago jendeak liburuez goza dezan.

Aberasturik dio mimoz zaintzen dutela. «Bedarra moztuta eta behar modura hornituta egoten da; umeentzako jolas berriak ere berritzen dira sarri». Eta kanpokoentzat ere bada atsegingarri. Udaberrik aurrera, asteburuetan ezezik, aste barruan ere lagun ugari hartzen ditu, umeak gehienbat.

GAUTEGIZ ARTEAGAKO UDALA

Herriko Enparantza, 1
94-625 29 53
udala@gautegizarteaga.eus
www.turismogauegizarteaga.eus

HEMINGWAY KANALA HOUSE

ZURE ZAIN GAIUZU

inspiratu
zaitez

EDERTASUNA ETA OSASUNA

Spa, sauna eta
masaje terapia

LORATEGIA

Lorategi zoragarria
itsasora begira

NATURA

Naturazaleentzat
ihesaldia egiteko
toki paregabea

Mundakako
itsasadarraren
bihotzean

HEMINGWAY Kanala House

Kanala Auzoa 19 · SUKARRIETA
(sarbidea, Gautez-Arteagatik)
<https://casarural-kanala.com/>
casaruralkanala@gmail.com
666 68 08 01/ 618 77 43 98

Urdaibai

Urdaibaiko Biosfera Erreserban paisaia bikainak uzten dizkiguten garrantzia handiko hainbat elementu geologiko ditugu, eta hauek osatzen duten herrien historiaz hitz egiten digute.

Oinez edo itsasontziz, animatuko zara horiek aurkitzera?

Oka ibaiaren estuarioaren ezkeraldetik eskuineraino, Gernikatik igaroz, Euskal Herriko geodibertsitate bereizgarrienaz betetako barnealdea eta kostaldea dugu: **flysch-ak, diapiroak, dúnak, harrobiak, fosilak eta arroak.** Zeuk erabaki!

Baso bainuak

Jarduera hau esperientzia zentzuzkoa da. Iraupen laburreko ibilaldiak lasaia egitean datza naturan murgilduta. Oraintxe bertan, aktibitate hauek **Arratzun, Gernikan eta Muruetan egiten ditugu.** Bisitan zehar, ingurune elementu naturalak behatzen dira; isiltasuna eta soinua naturalak gozatu ahal izango dituzu. Basoen eraginak eragin zuzena du pertsonen ongizatean. **Begiratu nahi al duzu?**

EKOBIIDEAK

Kontaktua:

666 85 77 61
688 62 72 42

ekobideak@gmail.com

www.ekobideak.com

Ekobideak Bizkaiko kooperatiba txikia da, Geoturismoan eta Ingurumen Hezkuntzan diharduena. Logo adituak gara ondare geologikoaren gidaritzan eta interpretazioan; Urdaibaiko biosfera erreserbak eta euskal kostaldeko geoparkeak ziurtatuta. Busturialdea-Urdaibaian baso bainuen helmuga turistikorak ziurtagiri gidak izateko prestatuta gaude ere.

Geoturismoa eta
Ingurumen
Hezkuntza...
hitzak eta zeozer
gehiago!

Kortezubi

BISITA MOTAK

Norbanakoak: Parkeko sarreran azken gertakizunen berri emango dizuegu [jaiotzak, espezie berriak...] Ibilbidean zehar, animalia bakoitzari buruzko panel informatiboak ditugu.

Taldeak: Aldez aurretik antolatutako bisitak dira egokienak [euskaraz eta gaztelaniaz]. Ibilbide osoan zehar, animalien inguruko ezaugarri guztiak azaltzen joango da gidaria. Hark zenbait animalia ukitzeko aukera ematen du.

Ikasleak: Naturari buruzko azalpenak ematen dira, taldearen adinari egokituta [haur zein nerabeak]. Animaliekin kontaktu zuzena edukitzea ahalbidetzen da. Bisitak goizekoak edo egun osokoak izan daitezke. Egun osokoa bada, arratsaldean landa praktikak egiten dira.

ORDUTEGIAK

Astelehenetik ostiralera: 11:00etatik 15:00etara.

Larunbatetan, igandeetan eta jaiegunetan: 11:00etatik 18:00etara.

PREZIOAK

Norbanakoak:

Helduak 10 euro eta umeak 6.

Taldeak: Bisita gidatuatarako erreserba egin behar da. Taldea 20 pertsona baino gehiagokoa bada, sarrera ordaindu eta gidaria dohainik izango da. 20 pertsonatik beherako taldeek, 35 euro ordaindu beharko dituzte gidaria eduki nahi izanez gero.

Basondo, basafaunaren babesleku

Animalia basatiek ere badute beraien etxea Euskal Herrian, eta Basondo da horietako bat. Zoologikoa izatetik urrun, bertako basafaunaren babeslekua da Basondo. Arrazoi desberdinak tarteko, bertan dauden animaliak ezin dira naturan askatasunean bizi, esaterako, oreinak, otsoak, katamotza, sai arrea eta putrea.

Animalia hauek zaindu eta sentsibilizazio lana egitea dute helburu, irabazi asmorik gabe. Animalia gehienak errekuerazio zentroetatik datozenak dira, eta gertutik ikusi eta kontaktu zuzena edukitzeko aukera dago kilometro bateko ibilbidean zehar, nahi izanez gero azalpenez lagunduta.

Faunaren aterpe izateaz gain, geologia eta botanika berezi batek inguruzten du Basondo. Euskal Herriko basoa ikusi daiteke bertan, arestiekin, adibidez. Parean, babestutako gunea dago: artadi kantauriarra. Kareharria da bertako lurra, eta horrek dolinak eta kobazuloak egotea errazten du. Horietako bat, kasu, Basondoko ibilbidearen barruan ikusi daiteke.

BASONDO BABESLEKUA

Basondo auzoa, 6 - Kortezubi
94-625 44 36
info@basondo.com
www.basondo.com

Sentrazioz betetako tokia

HOTEL
gametxo

Gametxo Auzoa | Ibarangelu | 94 627 77 10

Ogoñope

SURF IKASTAROAK

LAGAKO HONDARTZA

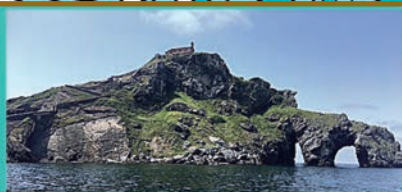

Aste bateko ikastaroa, bost egun ---> 100€

Egun bateko ikastaroa ---> 25€

ogonopesurfeskola@gmail.com

664579954

Mundaka - Laida - Sukarrieta FERRYA
ERRESERBAK, ONLINE

IZKIRA URDAIBAI

TXANGO BEREZIAK:

- Geoturismoa Ingurumen Hezkuntza eta itsasadarra itsasbide geologikoa
- Mundaka-Elantxobe itsasbidea
- Urdaibaiko mareen arrastoaren itsasbidea
- Mundaka-Gaztelugatxe itsasbidea

www.izkiraurdaibai.com · 633 33 12 30

Andra Maria kalea, z/g
Gernika-Lumo (Bizkaia)
94-625 19 30

www.euskalsouvenirs.com

EUSKAL SOUVENIRS

*Euskal Herriko produktuak, oroigarriak eta opariak.
Gure lurraldearekin inoiz ahaztu ez zaitezten!*

@euskalsouvenirs

Hau ez da
ikusteko leku bat

urdaibai

basque reserve

Bueltatuko zara

Eskaneatu QR Kodea kanpaina berriko bideoa ikusteko

Hau sentitzeko eta
bizitzeko lekua da

Busturia

Busturipunta

Mikel Retolaza Etxebarria

**Mikel
Retolaza Etxebarria**
[Bertsolaria]

**«Zoratu egiten gara
urrunera joateko,
eta hurbil dauzkagu
bake leku ederrak»**

Askotan zoratu egiten gara urrunera joateko, eta hurbil dauzkagu bake leku ederrak». Horixe pentsatzen du Mikel Retolaza Etxebarria busturiarrak. Axpe auzokoa da, eta bertatik bertara dauzka toki kuttunak: baten orde, bi.

Busturiak bost auzo dauzka. Euretako bat da Axpe, eta hangoak dira bere bi toki kuttunak: bata San Antonioko hondartzara bidean dagoen begiralekua, kanalera jotzen, bertakoek *Txakurren kanposantue* deitzen dutena; eta bestea, Busturipunta, moila zaharra zegoen lekuan, auzoko trenbidea pa-

satuta. «Nahiz batera nahiz bestera joaten naiz; batez ere Busturipuntara. Esango nuke leku erabat pribilegiatua dela, biosferaren erdi-erdian ipintzen zaituena», adierazi du Retolazak.

Burua bertsoz beteta daukanerako

Bertso eskolako kide, txapelketa sasoiaren bertan aurkitzen du babeslekua. «Burua lehertu beharrean joaten naiz deskonexio bila, bertsoz gainezka daukadala; ideian, doinuan edo azken puntuan pentsa eta pentsa nabilen garaian. Batzuetan denbora gutxirako noa; beste batzuetan, askorako; baina gauza bat ziurra da: beti arnasa aurkitzen dut bertan», esan du.

Gaur egun, bidea hesi batekin atonduta dago. «Nire gomendioa da egun argiz joatea, ibilaldi atsegina delako Busturipuntatik hasi eta San Antonioko hondartzarainokoa, itsaslabarretik, ia-ia ur gainetik. Biosfera ikusten duzu, bere kolore guztiekin, eta zoragarria da!».

**BUSTURIKO
UDALA**

Axpe auzoa, 1
94-687 00 50
Faxa: 94-687 00 63
alkatea@busturia.eus
www.busturia.eus

Regulador
Bizkaiko Txakolina
Denominación
de Origen

AMUNATEGI TXAKOLINA

1812 urteaz geroztik

17.000 metro
karratutako
mahastia
Busturiko
San Bartolome
auzoan.

JAUN ZURIA TXAKOLINA:

Kondairadun txakolina.
Hori lastoa, erreflexu berdexkak
dituena. Bizia sudurean, konplexua,
lore- eta fruta-notekin.
Azidotasun orekatua eta
amaiera atsegina.

- Zuzeneko salmenta:
3 eta 6 botilako kutxetan.

**DASTAKETA, SALMENTA
ETA BISITA GIDATUAK.**

Kontaktua: **685 73 73 98** (Anton)
anton.aranburu@gmail.com

Txakolinaren magia

bodegasitsasmendi.com
artizarenoturismo.com

ITSAS MENDI

urdaibai
Turismo aktiboa eta abentura

urlekeiño
Turismo aktiboa eta abentura

ABENTURAZ ETA NATURAZ GOZATZEKO 11 AUKERA

IKASTETXE TALDEENTZAT EGITARAU BEREZIAK

Ur Urdaibai

Arketa auzoa, z/g (48311 IBARRANGELU)

946 276 661 / 688 635 190

www.urdaibai.com / info@urdaibai.com

Ur Lekeitio

Ezpeleta, 12 (48280 LEKEITIO)

946 243 586

www.urlekeitio.com / info@urlekeitio.com